

ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Здійснено аналіз підходів до визначення суті понять "інновацій", "інноваційної діяльності". Узагальнено теоретичні підходи та запропоновано визначення інновацій та інноваційної діяльності.

Post-graduate O.S. Onyshko – L'viv commercial academy

Economical essence of innovational functioning of trade enterprises

Generalized the analysis of approaches to the definition of essence of the terms "innovation" and "innovational work". Suggested the definitions of innovations and innovational work.

Одним із найбільш актуальних завдань економічної науки є дослідження проблем інновацій та інноваційної діяльності. У сучасних умовах інновації повинні мати новизну, приносити прибуток підприємству та задовольняти ринковий попит.

Дослідженню проблем інновацій та інноваційної діяльності присвячена низка праць вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема І.А. Бланка, А.А. Пересяди, П.С. Харіва, С.Ф. Покропивного, С.М. Ілляшенка, О.В. Прокопенка, Н.О. Татаренка, М.П. Денисенка, А.В. Мертенса, Дж. Кейнса, В. Шарпа, Й. Шумпетера та ін. Водночас, питання інновацій та інноваційної діяльності торговельних підприємств потребує подальшого дослідження. Надзвичайно важливу роль інновації відіграють у розвитку загальнолюдської цивілізації (наприклад, відомий такий феномен як "хвилі Кіндратієва") та, зокрема, кожної окремої держави, відповідно більшість сучасних держав намагаються створити та постійно удосконалювати спеціальні інфраструктури для підтримки процесу створення та впровадження інновацій [14].

Основними причинами виникнення та поширення інновацій у торговельних підприємствах є:

- конкурентна боротьба (одержати на ринку конкурентні переваги та максимізувати прибуток);
- зростання попиту споживача;
- зростання технічного потенціалу;
- вирішення проблем, які можуть виникнути на підприємстві;
- поліпшення результатів у конкретній діяльності підприємства;
- забезпечення престижу підприємства;
- відкриття наукових новинок.

Мета статті полягає у вивченні сутності понять "інновації", "інноваційної діяльності" та у розвитку торговельних підприємств. Досягнення поставленої мети зумовило вирішення таких завдань:

- з'ясувати суть понять "інновацій" та "інноваційної діяльності";
- провести аналіз наукових поглядів вітчизняних та зарубіжних вчених щодо суті інновацій, інноваційної діяльності.

Досліджуючи проблеми інноваційної діяльності, насамперед необхідно приділити увагу поняттям "інновація" та "інноваційний процес".

Термін "інновація" (з англ. – innovation) означає нове науково-технічне досягнення, нововведення як результат впровадження новизни, але в XIX ст.

його використовували культурологи і воно означало "впровадження деяких елементів однієї культури в іншу" [8, с. 21].

Узагальнивши теоретичні дослідження, розпочаті українським вченим-економістом світового рівня Михайлом Туган-Барановським, австрійський вчений Йозеф Шумпетер на початку XX ст. вперше ввів у науку терміни "інновація" та "інноваційний процес". У своїх працях "Теорія економічного розвитку", "Економічні цикли" та ін. він досліджував основні поняття інноваційної теорії. Зокрема, інновацію він визначає як економічний вплив технічної зміни. "Виробнича функція описує кількісну зміну продукту з урахуванням змін у всій сукупності факторів, що впливають на нього. Якщо в сумі факторів ми змінимо форму функції, то отримаємо інновацію" [12]. Й. Шумпетер розглядав інновації як зміни технології та управління, як нові комбінації щодо техніки і технології, використання ресурсів, створення нових товарів тощо [4, с. 13].

Серед економістів, які досліджували проблеми нововведень, важливе місце посідає німецький вчений Г. Менш [13], який намагався пов'язати темпи економічного зростання та циклічність з появою базових інновацій. На його думку, в моменти, коли базові нововведення вичерпують свій потенціал, виникає ситуація "технологічного пата", яка, своєю чергою, визначає застій в економічному розвитку. Така постановка питання та введення в обіг даного визначення мають вирішальне наукове значення, а, беручи до уваги сучасний стан економіки України – і практичну цінність. Г. Менш вважав, що промисловий розвиток – це перехід від одного "промислового пата" до іншого. Внаслідок появи базових інновацій виникають нові підприємства, цикли розвитку яких виявляються взаємопов'язаними. Виробництво нових товарів на початковій стадії, зазвичай, відстає від попиту і тому характеризується в цей період високими темпами розвитку [4, с. 14].

Український вчений С.Ф. Покропивний під терміном інновація розуміє "упровадження в господарську практику результатів інноваційних процесів" [7, с. 24]. Дуже вдало економічний аспект явища інновації трактує Є.А. Уткін, який вказує, що з економічної точки зору "інновація (нововведення) – це об'єкт, впроваджений у виробництво в результаті використання науково-технічних та інших досягнень (винаходів), котрі якісно відрізняються від існуючих аналогів", тобто характеризуються новими споживчими якостями [10, с. 10].

На думку П.С. Харіва, інновація – це результат інноваційної діяльності, відображений у вигляді наукових, технічних, організаційних чи соціально-економічних новинок, котрий може бути отриманий на будь-якому етапі інноваційного процесу [5, с. 13]. Роль інновацій у сучасній економіці істотно зросла, бо вони тісно пов'язані з підвищенням продуктивності праці і тому саме вони є домінуючим чинником конкуренції [6, с. 160].

За трактуванням А.А. Пересади, інновація – це процес доведення наукової ідеї або технологічного винаходу до стадії практичного використання, що приносить дохід, а також пов'язані з цим процесом техніко-економічні та інші зміни у соціальному середовищі [6, с. 160].

На нашу думку, інновації – це ідеї та пропозиції (в багатьох випадках засновані на результатах відповідних спеціальних наукових досліджень і ін-

женерних розробок), що можуть стати основою створення нових видів продукції чи значно поліпшити споживчі характеристики (технічні, економічні тощо) існуючих товарів, створення нових процесів, послуг, чи будь-чого, що може покращити "якість життя" людства.

Згідно зі Законом України "Про інноваційну діяльність" інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [1, с. 1].

Освоєння, контроль, підготовка та обґрунтування за впровадженням інновацій є інноваційною діяльністю.

Інноваційна діяльність, за Г. Меншом – це процес, спрямований на розроблення і на реалізацію результатів закінчених наукових досліджень і розробок або інших науково-технічних досягнень у новий чи удосконалений продукт, реалізований на ринку, у новий чи удосконалений технологічний процес, використовуваний у практичній діяльності, а також зв'язані з цим додаткові наукові дослідження і розробки [2, с. 19].

Під інноваційною діяльністю у Р. Фатхутдінова розуміється діяльність, спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок для розширення і відновлення номенклатури і поліпшення якості продукції, що випускається, (товарів, послуг), удосконалювання технології їхнього виготовлення з наступним впровадженням і ефективною реалізацією на внутрішньому і закордонному ринках (це стосується також інноваційно-інвестиційної діяльності) [11].

На думку Т.В. Майорової, інноваційна діяльність – це діяльність, що спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів та послуг. Вона включає в себе:

- випуск та розповсюдження нових видів техніки та технологій;
- прогресивні міжгалузеві структурні зрушення;
- реалізацію довгострокових науково-технічних програм із великими термінами окупності витрат;
- фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін у стані виробничих сил країни;
- розроблення й впровадження нових ресурсозберігаючих технологій, спрямованих на покращення соціального стану населення, екологічної ситуації тощо [3, с. 128].

Термін "інноваційна діяльність" трактується Законом України "Про інноваційну діяльність" як діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [1, с. 1].

Інноваційна діяльність включає в себе процес доведення наукової ідеї або технічного винаходу до стадії практичного використання, що приносить дохід, а також пов'язані з цим процесом техніко-економічні та інші зміни у соціальному середовищі [3, с. 128].

На нашу думку, інноваційна діяльність – це вид діяльності, пов'язаний із трансформацією наукових досліджень і розробок, інших науково-техноло-

гічних досягнень у новий чи покращений продукт, введений на ринок, в новий чи покращений технологічний процес, використовуваний у практичній діяльності, чи новий підхід до соціальних послуг.

Інноваційна модель на торговельному підприємстві формується за певними етапами.

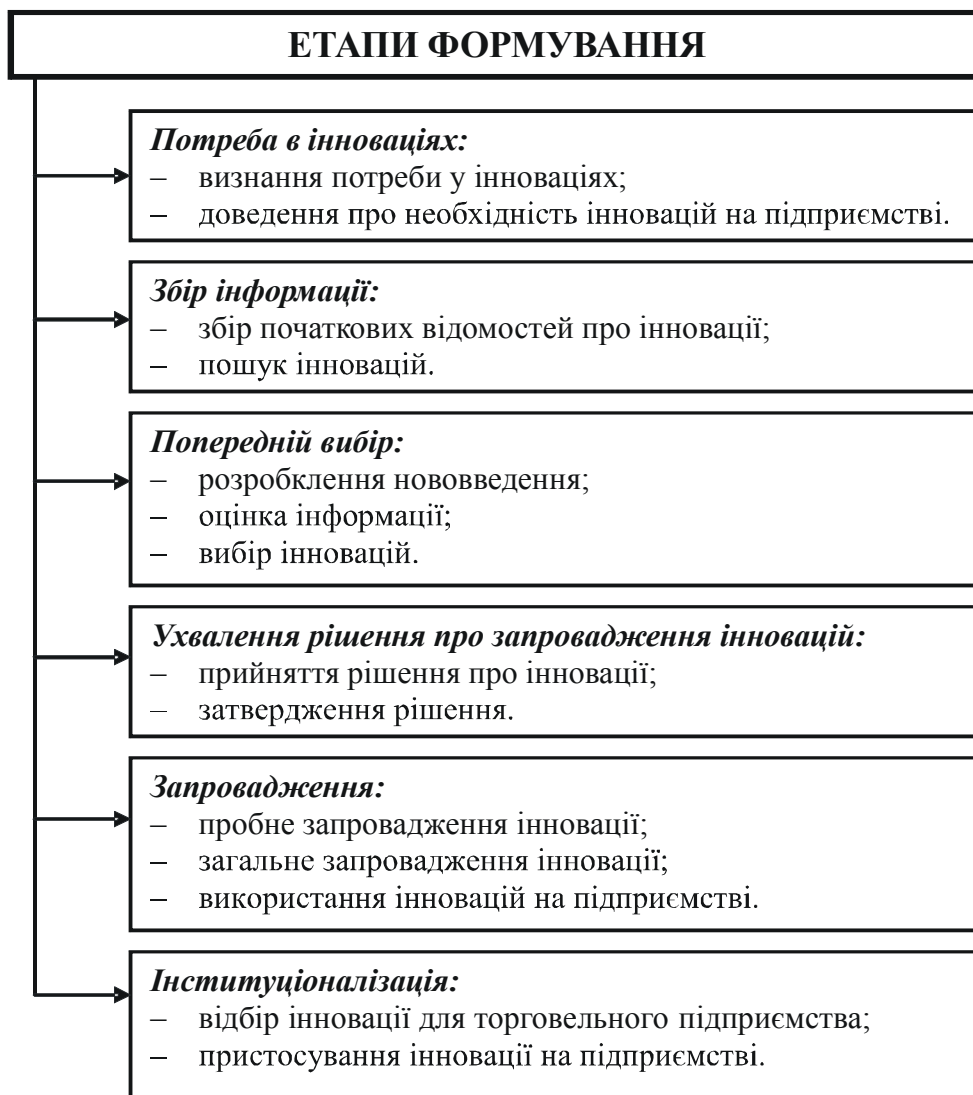

Рис. 1.
Етапи
формування
інноваційної
моделі на
торговельному
підприємстві

Інституціоналізація – процес відбору і пристосування. Отже, на етапі інституціоналізації відбувається кінцевий відбір і пристосування інновацій до практичної діяльності. Прихильники сучасної інституціоналізації висувують вимоги участі у власності та управлінні торговельним підприємством, наданні соціальних гарантій.

Знання суті інновацій і механізму інноваційної діяльності у сучасних умовах дасть змогу торговельним підприємствам більш ефективно здійснити свою діяльність, підвищити розвиток підприємства, конкурентоспроможність на ринку.

Література

1. Закон України "Про Інноваційну діяльність" // Голос України. – 2002. – 9 серп. – 10 с.
2. **Инновационный менеджмент.** Справочное пособие, издание 2-е, переработанное и дополненное/ Под ред. П.Н. Завлина, А.К. Казанцева, Л.Э. Миндели. – М.: Центр исследования и статистики науки, 1998. – 236 с.
3. **Майорова Т.В.** Інвестиційна діяльність: Навч. пос. – К.: ЦУЛ, 2003. – 376 с.

4. **Менеджмент та маркетинг** інновацій: Монографія/ За заг. ред. д-р екон. наук, проф. С.М. Ілляшенка. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2004. – 616 с.
5. **Харів П.С.** Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів. – Тернопіль: Вид-во "Економічна думка", 2003. – 326 с.
6. **Пересада А.А.** Управління інвестиційним процесом. – К.: Лібра, 2002. – 472 с.
7. **Покропивний С.Ф.** Інноваційний менеджмент у ринковій системі господарювання// Економіка України. – 1995, № 2. – 24 с.
8. **Пригожин А.И.** Нововведения: стимулы и препятствия: (Социальные проблемы инноватики). – М.: Политиздат, 1989. – 270 с.
9. **Разгон В.И.** Инвестиции в основной капитал и проблема экономического роста в России/ Автореф. дис. д-ра экон. Наук. – Иваново: Ивановский гос. ун-т, 1999.
10. **Уткин Э.А., Морозова Г.И., Морозова Н.И.** Инновационный менеджмент. – М.: АКАЛИС, 1997. – 208 с.
11. **Фатхутдинов Р.А.** "Інноваційний менеджмент = Innovatory management: підручник для студентів вузів за фахом і напрямком "менеджмент"". – М.: Бізнес-школа "Інтел-Синтез", 1998.
12. **Шумпетер Й.** Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, кредита, процента и цикла конъюнктуры): Пер. с нем. – М.: Прогресс, 1982. – 453 с.
13. **Mench G.** Statement in Technology: innovation overcome the depression. – Cambridge: Mass, 1979.
14. <http://uk.wikipedia.org>

УДК 331.2

Аспір. В.І. Пиц¹ – Тернопільський національний економічний університет

РЕАЛІЇ РОЗВИТКУ РИНКОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Розкрито та систематизовано проблеми оплати праці у вітчизняній економіці ринково-трансформаційного періоду. Проаналізовано реальні та номінальні доходи населення, запропоновано й аргументовано напрями вдосконалення оплати праці в Україні у контексті покращення добробуту населення.

Post-graduate V.I. Pyts – Ternopil national economic university

Realities of development of market relations are in the field of payment of labour in Ukraine

The problems of payment of labour in the domestic economy of market transformation period are exposed and systematized. The real and nominal incomes of population are analysed, directions of perfection of payment of labour are offered and argued in Ukraine in the context of improvement of welfare of population.

Дослідження питання матеріального стимулювання є одним з основних у період трансформаційних процесів у економіці. Заробітна плата як показник залежить безпосередньо від ефективності виробництва, продуктивності праці, конкурентоспроможності продукції, є індикатором як рівня життя працівників, так й розвитку економіки взагалі. Розмір заробітної плати поряд з оцінкою матеріального становища працівників багато в чому визначає стан економіки, ступінь її розвитку і місце на світовому ринку товарів. У цьому проявляється подвійний характер заробітної плати як соціальної, так і економічної категорії. З одного боку, вона відображає розміри індивідуальної

¹ Наук. керівник: доц. О.В. Стефанишин – ЛНУ ім. Івана Франка